

LITERARY SENSITIVITY OF A PHYSICIAN

Author 1: Andronache Liliana Florina, PhD, Assistant Lecturer, University of Medicine and Pharmacy „Carol Davila” Bucharest

Author 2: Andreescu Cristina Veronica, PhD, Lecturer, University of Medicine and Pharmacy „Carol Davila” Bucharest

Abstract: Born în Dorohoi, Francisca Stoleru graduated from the Faculty of Medicine in Iași, in 1960. For three years she attended an internship in a Moldavian rural settlement and for another eight years she practiced medicine in Constanța, until 1971 when she left the country and settled down in Israel. She went on with practicing her profession in the adopting country, as well, in Haifa. Her literary debut took place in 2001 when the author published the volume of short stories “Cuibul de viespi”. Plucking up courage in the literary field, the next year, the physician of Romanian origin launched another volume of short stories “Vioara cu arcuș fermecat”. In Romania, these two volumes received the Special Award of the International Book Fair - Iași, in 2009. In 2005, the writer returned in the literary landscape with the novel “Bulevardul Tomis” and four years later she signed another volume of literature “Migdalul a înflorit a doua oară”. Three years later, “Karin mon amour” was put in print. Like most Romanians who chose the path of letters adopted by the Holy Land, Francisca Stoleru became a member of the Romanian Language Writers' Association of Israel, and Writers' Union of Romania and Romania Writers' Association of Physicians.

Keywords: bigotry, shrewdness, intellectualness, literary value, medicine

Nuvelele din primele două volume, reunite sub numele de *Povestiri de adormit părinții*, fac joncțiunea între profesia de medic și cea de om al literelor. Experiențele trăite în calitate de medic și-au pus amprenta asupra sufletului autoarei și i-au condus pașii către un umanism care scapă unui simplu scriitor. În finalul primului volum, *Cuibul de viespi*, nuvelista reușește să surprindă însăși esența unui medic, legătura specială pe care acesta o dezvoltă cu oamenii și cum, dincolo de rănille trupești, fiecare dintre noi ascunde o poveste: “Pereții unui cabinet medical închid între ei o cutie a surprizelor. Trupurile ies din învelișul hainelor, sufletele apar din găoacea lor protectoare de sfială și discreție, dezvăluindu-se într-un neașteptat amestec de adevăruri tănuite. Oameni... destine. Trupuri... suflete. În cariera mea am avut norocul să cunosc sute și sute de oameni, fiecare un tip special, în felul lui, fiecare având un bagaj de amintiri vesele sau triste, fiecare trăind în prezent, dar purtând cicatricile și izbânzile trecutului – și care îi influențau viața pe tot parcursul ei. Nu poți trata trupul unui om fără a te apropia de sufletul lui. Cabinetul unui medic este un fel de zid al Plângerii. De multe ori, cheia succesului

unui tratament medical este arta de a-l face pe om să înțeleagă că există o ureche să-l asculte și un umăr pe care să se sprijine. Un zâmbet face câteodată minuni. Iar eu, nefiind decât un om, m-am înveselit la bucuriile lor, m-am amuzat, în sinea mea, de ciudățeniile lor și am lăcrimat la durerile lor.”¹

Această conexiune între profesia practică și cea de suflet transpare din textul scris prin grija cu care autoarea analizează sufletul uman. Luciditatea de care aceasta dă dovadă în examinarea conștiinței umane și a resorturilor care o pun în mișcare nu putea fi dobândită decât prin studii de specialitate și prin interacțiunea directă cu omul. Actul scriiturii este, de fapt, o altă formă de practicare a meseriei alese căci: “Scriind și publicând literatură în limba română, medicul scriitor vorbește despre compatibilitatea dintre medicină și literatură, una de referință dacă ne gândim la istoria medicinei și literaturii.”² Parcă autoarea știa cuvintele înțelepte ale lui Platon “Cea mai mare greșală la tratarea bolilor este că există doctori pentru bolile fizice și doctori pentru bolile de suflet, când acestea nu se pot despărți una de alta.” Tocmai după aceleași precepte se ghidează scriitoarea-medic, considerând că trupul și sufletul reprezintă părți ale unui întreg ce nu poate fi tămăduit decât ca atare.

Acolo unde știința nu poate oferi răspunsuri, suplinește valoarea estetică: “Arta încearcă să oglindească ipostaza inefabilă a existenței, știința laturile precizabile. Cunoașterii științifice îi scapă întotdeauna ceva; către exprimarea acestui ceva se îndreaptă limbajele atât de felurite ale artei.”³

Scrișul reprezintă pentru slujitorii lui Aesculap nu doar o supapă ci și o întoarcere la inocența primordială. Oricare ar fi motivația, cert este că arta scrisă îi influențează pe medici dar și profesia practică exercită o influență asupra beletristicii lor: “Profesia aspră de medic, dobândită după ce formarea personalității unui tânăr s-a încheiat, determină în mai mică măsură scrisul artistic decât genuinul impuls primar, înnăscut și irepresibil, care izbutește să-i dea configurare și să-l vădească pe artistul adâncurilor. E lesne de înțeles că vorbesc despre harul cu care a venit pe lume și care îl îndeamnă să se ia în serios. Așa stând lucrurile, concepția după care arta beletristică a medicului este un *violon d’Ingres* e mai puțin exactă iar cea după care e un produs al supapei tumultului din adânc e foarte aproape de adevăr. Pe de altă parte însă, este indiscutabil și faptul că practicarea medicinei îl înrăurește pe medicul scriitor.”⁴

Bulevardul Tomis (2005) este alcătuit din șapte povești de viață ale unor prietene, medici de profesie. Construit ca dintr-un mozaic, romanul îmbină memoriile cu stilul epistolar dar și caracterizarea directă. Trama se construiește treptat lăsând să se întrevadă în țesătura sa nu doar caracterele celor ce au fost odată prietene ci și rememorări ale unui trecut dureros al anilor ’70. Faptul că toate personajele acestui volum de beletristică sunt medici, ca și autoarea însăși, nu credem că este o alegere întâmplătoare. Autoarea a simțit nevoia, ca cel puțin în primul ei roman, să facă trecerea lină dinspre literatura de ficțiune spre cea realistă. Așadar, romanul

¹ Apud Bianca Marcovici, *Invitată, Francisca Stoleru*, 5 septembrie 2009, consultat la adresa <https://wxwx.wordpress.com/2009/09/05/invitata-francisca-stoleru/>.

² Elena Solunca, *De dor...*, în *Viața medicală*, nr. 48 (1194), 6 decembrie 2012.

³ C.D. Zeletin, *Trăiam senzația penibilă că supraviețuiesc propriei mele sinucideri...*, interviu cu Rodica Diaconu, *LiterNet.ro*, 19.11.2004, consultat la adresa <http://atelier.liternet.ro/articol/1913/Rodica-Diaconu-CD-Zeletin/CD-Zeletin-Traiam-senzatia-penibila-ca-supravietuiesc-propriei-mele-sinucideri.html>.

⁴ C. Z. Zeletin, *Societatea Medicilor Scriitori și Publiciști din România la 20 de ani*, în *Viața medicală*, nr. 50 (1404), 24 decembrie 2010.

Bulevardul Tomis, deși construit în stil ficțional, își are obârșia în însăși biografia autoarei, la rândul ei ajunsă medic în Israel.

Pe măsură ce autoarea devine tot mai sigură pe condeiul ei, își va îndrepta pașii literari către proze din ce în ce mai exotice și chiar teziste. Dar, deocamdată, era nevoie de o tranziție blândă dinspre real spre imaginar iar acest roman răspundea nevoii autoarei de a-și confirma valoarea literară.

Karin, mon amour (2012) este un roman construit ca o dentelărie, care în periplul său atinge coarda senbilă a cititorului, “cu multă inteligență și subtilitate, în intimitatea de gândire a unor femei intelectuale. Autoarea, de profesiune medic, dă personajelor sale acea abilitate dusă către perfecțiune de a observa lucruri și situații pe care, de regulă, le ignorăm, dar și capacitatea aceea absolut mirabilă prin care numai o femeie poate să descrie o situație, sau un caracter, făcând referire la un aparent banal detaliu de vestimentație, parfum ori coafură.”⁵ Romanul, dincolo de construcția detaliată, se dorește o strădanie de a se opune bigotismului: “existenței, în lumea contemporană, a unor vestigii de gândire medievală, arhaică, manifestate în convingeri excesive, exagerate, ce merg până la intoleranța totală față de orice și oricine, de la idei și tradiții până la persoane, fie ele și foarte apropiate. Este, firește, vorba de fanatism, de acea religiozitate excesivă pe care civilizația modernă n-a reușit să o anihileze, nici măcar să o estompeze și care își are exponenți de neînduplecat în toate cultele.”⁶ În manieră detectivistă, narațiunea se alcătuiește din poveștile a șase personaje. Familia Zamir, cu cele trei generații: Otilia (bunica), Alma (mama) și Karin (nepoata), deși crescute în cult mosaic nu dau dovadă de intoleranță religioasă. Măritată cu Arik, Karin se confruntă cu fanatismul cultului religios la care acesta aderase ca membru. Acuzată de infertilitate de către comunitatea retrogradă, Karin fuge cu pictorul Vadim pentru a se salva de la linșaj. Abia după ce o pierde, Arik reușește să se desprindă din mrejele fanatismului căruia îi căzuse pradă.

Dansatoarea de flamenco (2014) reprezintă ultimul roman al autoarei de origine română și reușește să îmbine modul de exprimare armonios cu agerimea: “un stil în care fraza elegantă face casă bună cu inteligența, umorul subtil și farmecul special...”⁷. În acest roman, “un fel de balsam cu care ne putem vindeca de multele rele care ne înconjoară”⁸, Francesca Stoleru dă dovadă de o măiestrie deosebită în îmbinarea unor fire epice într-un tot unitar. Ca într-un tapițerie atent țesută, romanul degajă “o frumusețe puțin stranie însă plină de căldură, o căldură plăcută care îți rămâne nu numai pe retină ci și undeva, adânc, în suflet. Și, ca orice lucrare de acest fel, făcută din mii de pietricele sau plăcuțe de ceramică, fiecare cu istoria ei, cu strălucirea și culoarea ei, dar care, topite în ansamblu, capătă o cu totul altă dimensiune și semnificație, fără să-și piardă însă nimic din calitățile individuale. Evident trecerea la un nivel superior de expresivitate se datorează mâinii, ochiului, inimii precum și talentului celui care a gândit și a lucrat ansamblul.”⁹

Dincolo de aparenta simplitate narativă se ascunde un eșafodaj de teme general umane ce lasă în urmă, după încheierea lecturii, un întreg val de reflecții profunde. Cuvintele

⁵ Mihai Batog-Bujeniță, *O carte care ar trebui să ne dea de gândit*, *Confluente literare*, nr. 642 din 03 octombrie 2012.

⁶ Dan Lăzărescu, *Între dragoste și fanatism*, în *Viața medicală*, nr. 32 (1178), 27 august 2012.

⁷ Mihai Batog-Bujeniță, *Francisca Stoleru, dincolo de cuvintele scrise*, în *Confluente literare*, nr. 1296 din 19 iulie 2014.

⁸ *Ibidem*,

⁹ *Ibidem*.

scriitoarei-medic vin să răscolească apele liniștite ale sufletului uman cu interogații adânci. Nelipsit de pilde morale, romanul deslușește cititorului nevoia omului de a fi sprijinit în toate de cei apropiați, de nevoia general umană de se dedica altora și oferind, să primească. Romanul alternează povestea lui Iris, dansatoarea de flamenco - poveste ce are loc în Spania - și a Dorei - o fetiță evreică ajunsă într-o șatră de țigani ce colindau Moldova. Cartea unimește nu doar prin exotismul poveștilor ci și prin capacitatea profund umană de a relata două povești de viață reconfirmând “talentul de povestitoare care, cum se știe, e o condiție *sine qua non* pentru orice adevărat scriitor. La care se adaugă acuratețea cu care ea a păstrat, peste ani, nealterată, ba chiar mereu îmbogățită, limba țării în care s-a născut și s-a format și în care își scrie și astăzi «poveștile» culese cu dibăcie din realitate, pentru a le reda o nouă viață în literatură.”¹⁰ Ca și în romanul anterior, revenirea la sentimente profund umane - dragoste și respect - este singura care poate da tăria de a depăși toate problemele: “Autoarea se folosește de iubire, care devine cheia succeselor eroilor, salvează aparențele și profunzimile, constituie soluția situațiilor aparent fără ieșire.”¹¹

Agerimea scriitoarei constă în capacitatea de a ascunde “la vedere”, acoperite sub o pojghiță de prozaism, unele din cele mai interesante învățăminte. Această pricepere de a tăinui în mundan înțelesuri mult mai profunde, de a crea universuri din oglinzi paralele conferă unicitatea adâncimii narațiunii celei care a profesat cu succes atât ca medic când și ca literat lăsând să se întrevadă virtuozitatea condeiului său: “Numai că noi, cei obișnuiți cu scrierile doamnei doctor, știm că aparenta simplitate a narațiunilor care se îngemănează formând un întreg fascinant, o acțiune care se urmărește de-a lungul romanului cam cu sufletul la gură, este doar o provocare, deoarece doar în spatele cuvintelor scrise se află adevărata lor dimensiune, aceea dată de înțelepciunea subtilă și profunzimea unor pilde provenite parcă din acea strălucitoare inteligență a străvechimei pe care ești invitat să o deslușești și la care ai de meditat mult timp după ce ai sfârșit lectura.”¹²

Urzeala fină a intrigilor, atenția la detaliul fie caracteriologic, fie geografic, fac din aceste romane niște scrieri care abundă în straniețe dar care, la momentul lecturării, par foarte firești: “autoarea fiind preocupată, mai ales, de agitatul mozaic de spiritualitate care reunește etnie, religii și tradiții. Scriitura vibrantă a scriitoarei plecate din Dorohoiul natal suprapune istoria cotidiană pe conflictul dintre cele două populații (...) arta de a dezvălui trupurile ieșind din învelișul hainelor, sufletele apărând din găoacea lor protectoare de sfială și discreție, dezvăluindu-se într-un neașteptat amestec de adevăruri tănuite în umbra morții, în care migdalii, ca într-o ninsoare extatică, înfloresc a doua oară...”¹³

Deși priviți de confrății literați sau medici drept hibrizi, neofiți, medicii-scriitori au meritul de a construi o uniune între domenii hărăzite omului. Ambele tămăduiesc patologicul uman și lasă loc recuperării fizice sau psihice. Atât literatura cât și medicina slujesc, în ultimă instanță, muritorul: “Dubla profesie, medicina și scrisul artistic, întreține în cei ce o privesc din afară, tocmai prin îngemănarea ei, o ambiguitate de percepție a identității, de natură să slăbească

¹⁰*Ibidem.*

¹¹ Maria Dragotă, *Dans și regăsire*, în *Viața medicală*, nr. 27 (1277), 4 iulie 2014.

¹² Mihai Batog-Bujeniță, *Francisca Stoleru, dincolo de cuvintele scrise*, în *Confluente literare*, nr. 1296 din 19 iulie 2014.

¹³ Irina Airinei, *Migdalul a înflorit a doua oară*, în *Clipa*, an II Nr. 9 Octombrie 2009, p. 16.

dreapta judecată și să hărăzească unui minorat deopotrivă medicina medicului scriitor și arta scriitorului medic.”¹⁴

BIBLIOGRAFIE

1. Airinei, Irina, *Migdalul a înflorit a doua oară*, în *Clipa*, an II Nr. 9 Octombrie 2009.
2. Batog-Bujeniță, Mihai, *O carte care ar trebui să ne dea de gândit*, *Confluențe literare*, nr. 642 din 03 octombrie 2012.
3. Batog-Bujeniță, Mihai, *Francisca Stoleru, dincolo de cuvintele scrise*, în *Confluențe literare*, nr. 1296 din 19 iulie 2014.
4. Dragotă, Maria, *Dans și regăsire*, în *Viața medicală*, nr. 27 (1277), 4 iulie 2014.
5. Lăzărescu, Dan, *Întredragoste și fanatism*, în *Viața medicală*, nr. 32 (1178), 27 august 2012.
6. Marcovici, Bianca, *Invitată, Francisca Stoleru*, 5 septembrie 2009.
7. Solunca, Elena, *De dor...*, în *Viața medicală*, nr. 48 (1194), 6 decembrie 2012.
8. Zeletin, C. D., *Societatea Medicilor Scriitori și Publiciști din România la 20 de ani*, în *Viața medicală*, nr. 50 (1404), 24 decembrie 2010.
9. Zeletin, C.D., *Trăiam senzația penibilă că supraviețuiesc propriei mele sinucideri ...*, interviu cu Rodica Diaconu, *LiterNet.ro*, 19.11.2004.

¹⁴ C. D. Zeletin, *Societatea Medicilor Scriitori și Publiciști din România la 20 de ani*, în *Viața medicală*, nr. 50 (1404), 24 decembrie 2010.